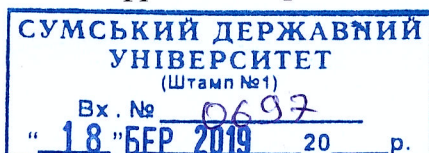

Відгук
офіційного опонента
Заруцької Олени Павлівни
на дисертаційну роботу
Миненко Лілії Миколаївни на тему: «Розвиток банківського нагляду на
консолідованій основі в Україні», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

Банкоцентрична модель фінансової системи в Україні обумовила першочергову роль саме банків для ефективного розвитку всієї економіки держави. В Україні банки виступили каталізаторами процесу концентрації промислового та небанківського капіталу в інтегральні холдингові об'єднання. Крім того, справедливо зазначити, що в сучасних умовах, створені фінансові групи забезпечують в Україні формування значної частини національного доходу. В той же час, об'єднання капіталу банків, небанківських фінансових установ та промислових компаній призводить до виникнення значних системних ризиків. Виходячи з цього, державні органи регулювання повинні формувати нові підходи до нагляду та контролю діяльності банків. Найбільш комплексний в сучасних умовах господарювання підходом до нагляду банків є нагляд на консолідованій основі. Саме даний метод нагляду дозволить не тільки визначити рівень ризику притаманний банкам, але й провести його ефективну нейтралізацію на рівні усіх суб'єктів фінансово-промислової групи. Все це обумовлює актуальність, теоретичну та практичну значущість обраної теми дисертаційної роботи Миненко Л. М.

Наукова задача, вирішенню якої присвячена дисертаційна робота, знайшла відображення в працях як зарубіжних, так і вітчизняних учених, що, з одного боку, – складає наукове підґрунтя для продовження наукового пошуку в заданому напрямку, а з іншого, – узагальнення досягнень світової та вітчизняної економічної думки з даної проблематики свідчить про фрагментарний та незавершений характер цих досліджень у окремих

теоретичних та прикладних аспектах, що потребує пошуку шляхів комплексного та системного вирішення існуючих проблем у даному напрямку дослідження. Так, поглиблення потребує вдосконалення механізму ідентифікації банківських груп. Крім того, невирішеними залишаються питання впровадження ризик-орієнтованого нагляду на консолідованій основі. До того ж, актуальною залишається проблема визначення шляхів підвищення ефективності й розвитку банківського нагляду на консолідованій основі в Україні.

Таким чином, розроблені дисертантом теоретичні засади та науково-методичні підходи щодо розвитку банківського нагляду на консолідованій основі слід вважати цілком актуальними та такими, що мають важливе теоретичне та практичне значення.

Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки

Тематика дисертаційної роботи відповідає державним, галузевим та наднаціональним науковим програмам і темам.

Наукові положення автора використовувались під час виконання науково-дослідних тем «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (№ держреєстрації 0109U006782), «Розвиток механізму функціонування банківської системи України під впливом іноземного капіталу» (№ держреєстрації 0107U012112), «Моделювання сталого розвитку складних соціально-економічних систем» (№ держреєстрації 0116U000929), «Формування системи забезпечення прозорості публічних фінансів як передумова боротьби з корупцією в Україні» (№ держреєстрації 0118U003585).

При підготовці звітів за цими темами використані конкретні розробки дисертанта, що стосуються, зокрема, дослідженню ключових тенденції та ризиків діяльності іноземних банківських груп в Україні, розвитку консолідованого банківського нагляду в Україні на основі європейських стандартів, обґрунтуванню режимів нагляду за банківськими групами на основі оцінювання їх стабільності, а також ідентифікації рівня прозорості діяльності банківських груп в Україні.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, викладені в дисертації, у повній мірі досліджені, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором робіт вітчизняних і закордонних вчених та фахівців з питань економічної теорії, проблем банківського нагляду. Поряд із науковою літературою, автором опрацьовано законодавчі, нормативно-правові акти, типові методики, статистичну інформацію.

Висновки є логічно обґрунтованими, повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього використання у процесі регулювання банківською діяльністю.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність положень, які характеризуються суттєвою науковою новизною та свідчать про особистий внесок її автора в розвиток економічної науки, який полягає у вирішенні науково-прикладної задачі щодо створення методичного підґрунтя банківського нагляду на консолідованій основі в Україні.

В роботі поглиблено термінологію наукових досліджень в межах обраної автором проблематики шляхом розвитку поняття «банківський нагляд на консолідованій основі». Останнє запропоновано розуміти як механізм регулювання та нагляду за діяльністю банківських груп зі складною внутрішньо- або крос-галузевою структурою, що реалізується на індивідуальному, мікро-, мезо-, макро- та наднаціональному рівнях і спрямований на мінімізацію ризиків у діяльності банківських груп і забезпечення стабільності функціонування банківської системи (стор. 37-41).

Заслужують на увагу дослідження автором динаміки розвитку форм участі банків у фінансових та фінансово-промислових групах, перерозподілу ризиків між банками та небанківськими суб'єктами господарювання. Отримані результати поглиблюють теоретичні напрацювання в межах банківського нагляду на консолідованій основі в Україні (стор. 42-62).

Варто відзначити наукові здобутки автора в систематизації етапів розвитку банківського нагляду на консолідованій основі в Україні, основою яких є визначення суб'єктів, об'єктів та повноти наглядових процедур за учасниками банківських груп. Виявлені автором результати є основою подальшого вектору розвитку банківського нагляду на консолідованій основі в Україні (стор. 63-88).

Достатню увагу здобувач приділив розробці альтернативного / розширеного алгоритму ідентифікації банківських груп, який базується на аналізі структури активів пов'язаних осіб з банком. Зокрема, цей алгоритм доцільно, застосувати щодо перевірки структур власності пов'язаних із банками осіб, які на останню квартальну дату мали перевищення нормативів кредитного ризику (стор. 154-165).

До суттєвих здобутків автора слід віднести методичні засади ідентифікації фінансової стабільності та ефективності діяльності банківських груп. Підхід автора базується на поєднанні інструментів типізації бізнес-моделей банківських груп на основі кластерного аналізу, а також оцінюванні їх діяльності, в розрізі співвідношення ризик – стабільність, за допомогою канонічного аналізу (стор. 175-183).

Автором обґрунтовано принципово новий підхід до оцінювання рівня ризиковості функціонування банківських груп. Даний підхід базується на комплексній реалізації чотирьох ключових взаємозв'язаних процедурах: ідентифікація банківської групи, визначення бізнес-моделей для банківської групи, діагностика стабільності банківської групи, а також обґрунтування актуального режиму нагляду (моніторинг контрольних показників, звичайний, посилений режим нагляду). Запропоновані автором науково-методичні засади дозволяють уникнути зростання ризиків, нейтралізувати негативні тенденції у діяльності установи та забезпечити стабільність функціонування банківських груп (стор. 174-190).

З метою вдосконалення консолідованого нагляду за діяльністю банківських груп автором пропонується комплекс заходів економіко-правового, інформаційного та організаційно-економічного забезпечення (стор. 190-219).

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях і авторефераті

Вивчення матеріалів дослідження та автореферату здобувача свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. Дослідження має концептуальний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи. В авторефераті в повній мірі розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи. Дисертація та автореферат відповідають вимогам МОН України, що пред'являються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит.

Наукові положення, висновки і результати дослідження опубліковано у 18 наукових працях, з яких особисто авторів належить 6,19 друк. арк., зокрема: підрозділи в 1 колективній монографії, 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в науковому виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 10 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Дисертація містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, графіків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і виносяться в додатки.

Значення дослідження для науки та практики, шляхи використання його результатів

Наукова значущість отриманих результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації науково-методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності. У своєму інтегральному вигляді результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливої науково-практичної задачі, що виявляється у розробці нових та вдосконаленні існуючих підходів до банківського нагляду на консолідованій основі в Україні.

Практичне значення наукових результатів, одержаних в дисертаційній роботі, визначається конкретною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора, а також обґрунтуванням методичного базису системи банківського нагляду на консолідованій основі в Україні.

Розроблені дисертантом методичні положення можуть бути використані в діяльності Національного банку України для вдосконалення банківського нагляду на консолідованій основі. Дані пропозиції дозволять підвищити ефективність поточного моніторингу на основі застосування відповідного організаційно-методичного забезпечення процесів ідентифікації та вдосконалення інструментарію моніторингу банківських груп (довідка НБУ № 28-0006/36975 від 06.07.2018 р.)

Конкретні положення дисертації впроваджені у практичну діяльність ПАТ «УНІВЕРСАЛ БАНК», що є учасником Банківської групи «ТАС» (довідка № 129225 ГО від 08.11.2018 р.) – щодо оцінювання співвідношення «ризик-стійкість» банківської групи, а також в діяльність АТ «БАНК ФОРВАРД» (довідка № 5-05-3376 від 13.11.2018 р.) – щодо покращання інформаційної основи нагляду на консолідованій основі під час складання консолідованої звітності банківських груп.

Одержані дисертантом наукові результати використовують у навчальному процесі Сумського державного університету під час викладення дисциплін: «Банківське регулювання», «Аналіз і візуалізація даних в банку», «Фінансове регулювання та нагляд» (акт від 31.08.2018 р.).

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних Миненко Л. М. результатів, слід зазначити деякі дискусійні положення, недоліки та зауваження, що мають місце в дисертаційній роботі.

1. У процесі виокремлення етапів еволюції банківського нагляду на консолідованій основі (стор. 63-88) автор значну увагу приділяє нормативно-правовим актам, які характеризують кожний період, а також цілям нагляду в певний проміжок наглядової процедури. У зв'язку з цим, доцільно було б

обґрунтувати також зміни інструментів та підходів, які застосовують органи державного регулювання для нагляду за банківськими групами на консолідованій основі, а також визначити ймовірні еволюційні етапи даного виду нагляду в майбутньому.

2. Підтримуючи ґрунтовне дослідження автора щодо регулювання та форми контролю за діяльністю банківських груп в Україні (стор. 109-130), актуальності набуває графічна формалізація системи взаємозв'язків не тільки державних органів регулювання банківського та небанківського ринку фінансових послуг, але й інших контролюючих державних органів таких, як податкова, національне антикорупційне бюро та інші. Це дозволило б більш комплексно підійти до питання нагляду та контролю за діяльністю банківських груп.

3. Здійснюючи оцінювання ефективності діяльності учасників банківських груп (стор. 131-150) здобувач застосовує інструментарій регресійного аналізу. Недостатньо обґрунтованим, на наш погляд, є обрана форма рівняння – лінійна; незначний період дослідження – шість років, а отже адекватність моделі; а також релевантність обраних факторних ознак регресійної моделі.

4. Не дивлячись на детальне викладення заходів забезпечення нагляду за банківськими групами (стор. 190-215), на наш погляд, воно носить дещо фрагментарний характер. Так, автор окремо розглядає обрані три базиси процесу забезпечення розвитку консолідованого нагляду, що не дозволяє оцінити можливість імплементації провідного закордонного досвіду до національних умов ведення банківської діяльності. Оскільки окремі аспекти організаційного забезпечення можуть вступати у протиріччя з економічно-правовими, наприклад, формування єдиного регуляторного органу на фінансовому ринку.

5. Автором представлена динаміка визнання Національним банком України банківських груп (стор.91-109), проаналізовано структури банківських груп, показників їх діяльності. Проте, у роботі не знайшло відображення інформація щодо проведеної роботи іншими регуляторами фінансового ринку (рис.2.9, стор.217) у частині визнання небанківських груп.

6. Дисертація набула б завершеного характеру за умови формування загальної стратегії реалізації банківського нагляду на консолідованій основі в Україні, яка б враховувала усі здобутки дисертанта, а саме: оцінювання рівня ризиковості функціонування банківських груп; діагностика фінансової стабільності та ефективності діяльності банківських груп; ідентифікація кількісних параметрів впровадження режиму нагляду за банківськими групами та включала б чітку формалізацію центрів відповідальності кожного етапу даного процесу.

7. У розділі 3.2 Діагностика стабільності та визначення режиму нагляду за банківськими групами з урахуванням їх бізнес-моделей запропоновано методику визначення типових для української економіки кластерів (бізнес-моделей) банківських груп методом data clustering. На наш погляд, розширення параметрів оцінювання за межі структури активів і зобов'язань зробили би висновки більш конкретними, оскільки на бізнес-модель банку суттєво впливає структура доходів та витрат.

Проте вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи та не знижують її наукову і практичну цінність.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Миненко Л. М. являє собою цілісну, завершену, самостійно виконану, кваліфіковану наукову працю, в якій на основі проведених автором досліджень отримані нові науково обґрунтовані результати щодо вирішення важливої й актуальної науково-прикладної задачі, що виявляється у розвитку нових та удосконаленні існуючих підходів до розвитку банківського нагляду на консолідованій основі.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Автореферат є автентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам МОН України. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються

результатами спостережень. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Миненко Л. М. на тему «Розвиток банківського нагляду на консолідованій основі в Україні» за змістом і оформленням відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами), що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Миненко Лілія Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри банківської справи та фінансових послуг
Університету митної справи та фінансів
Міністерства освіти і науки України
доктор економічних наук

О. П. Заруцька

Підпис *Заруцької О.П.*
ЗАСВІДЧУЮ
УЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
УНІВЕРСИТЕТУ МИТНОЇ
СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

